Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U002285

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-06-2024

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №324 05.07.2024

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лемещенко-Лагода Вікторія Володимирівна
2. Viktoriia V. Lemeshchenko-Lahoda

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія

Дата захисту: 18-06-2024

Спеціальність за освітою: Мова і література (англійська)/

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 66

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21

Тема дисертації:

1. Лексикографічні традиції фіксації національно-маркованих одиниць у гельській та шотландській Скотс міноритарних мовах і британському варіанті англійської мови

2. Lexicographic traditions of nationally marked units fixation in Scottish Gaelic and Scots minority languages and British English

Реферат/анотація:

1. Дисертацію присвячено вивченню лексикографічних традицій фіксації національно-маркованих одиниць у гельській та шотландській Скотс міноритарних мовах через їхнє зіставлення за посередництвом британського варіанта англійської мови. Запропоновано власну періодизацію становлення шотландсько-гельської лексикографії та лексикографічної фіксації шотландської мови Скотс з опертям на принципи фіксації лексичних одиниць та структуру видань. Для гельської мови нами виділено три періоди: період «глосарізації», «історичний» і «навчальний» періоди. Для Скотс виокремлено чотири періоди: період «глосарізації», «донауково-діалектологічний», «історичний» та «науковий» періоди. Вперше представлено результати вивчення мегаструктури і макроструктури словників гельської мови та шотландської мови Скотс,

а також деталізовано їхню мікроструктуру з виділенням пріоритетного набору мікроструктурних компонентів та лексикографічних параметрів словникової статті національно-маркованої лексичної одиниці. Сформовано перелік дванадцяти обов'язкових компонентів мегаструктури лексикографічних джерел гельської та шотландської Скотс мов: п'яти (титульна сторінка, зміст, вступ або передмова, список основних скорочень та абревіатур, опис структури словника та принципів організації 3 інформації) – у титульній зоні, одного (корпус словника) – у зоні реєстрових одиниць, шести (відомості про мову, мовна карта, фонетичний коментар, граматичний коментар, спеціальні додатки, інформація про авторів) – у зоні довідкового апарату. Наявність 10–12 (десяти – дванадцяти) компонентів у мегаструктурі словникового видання свідчить про її повноту, 7–9 (семи – дев'яти) – про помірну усіченість, до 6 (шести) – про усіченість. Визначено, що мегаструктура словників гельської мови характеризується наявністю тенденції до помірної усіченості з відсутністю залежності між обсягом словника та кількістю обов'язкових компонентів мегаструктури, а для мегаструктури словників шотландської мови Скотс навпаки характерною є наявність прямопропорційної залежності. Узагальнено перелік компонентів зони заголовного слова – 4 (чотири) компоненти (заголовне слово, синхронічні ідентифікаційні дані, діахронічні ідентифікаційні дані, маркування), зони дефініції – 5 (п'ять) компонентів (тлумачення або переклад, синтагматичні дані, семантичні дані, перехресні посилання, примітки), що були виокремлені на принципах лінгво- та антропоцентризму, виходячи зі специфічного призначення словників міноритарних мов. Встановлено, що для словників гельської мови характерною рисою є усіченість зони дефініції, яка, як правило, представлена тільки 1 (одним) сталим компонентом (тлумачення або переклад), що призводить до часткової або повної втрати національно-культурного компонента лексичної одиниці. Взаємозалежності між кількістю компонентів мікроструктурного рівня і загальною кількістю реєстрових одиниць видань не виявлено. Визначено, що на мікроструктурному рівні статті словників шотландської мови Скотс характеризуються більш повним представленням національно-маркованих одиниць (далі – НМО), що виявляється у більшій кількості компонентів обох зон – зони заголовного слова та зони дефініції. Під час аналізу було також виявлено прямопропорційну залежність між кількістю компонентів мікроструктури та загальним обсягом словника. 4 Сформульовано підходи до семантизації НМО. Встановлено, що власне семантизація НМО обох мов має спільні риси, що виявляються у використанні одного набору підходів, але з різним рівнем пріоритизації: метод функціонального аналога; поєднання методів транскрипції та транслітерації, функціонального аналога; метод опису й аналітичного пояснення; поєднання методів функціонального аналога, опису й аналітичного пояснення. Словники гельської мови тяжіють до використання функціонального аналога, у той час як словники шотландської мови Скотс більш зосереджені на наданні вичерпного опису й аналітичного пояснення, що зумовлює у першому випадку ризик втрати національного компонента НМО як такого. Визначено, що для словникових видань обох мов характерною є відсутність семантизації НМО за допомогою виключно методу транскрипції та транслітерації, поєднання методів транскрипції та транслітерації, опису й аналітичного пояснення, поєднання методів транскрипції та транслітерації, функціонального аналога, опису й аналітичного пояснення. Розроблено авторську тематичну класифікацію зафіксованих у лексикографічних джерелах шотландських гельської мови та мови Скотс національно-маркованих одиниць (загальною кількістю 6563 вживання). Ця класифікація вміщує 6 (шість) класів і 18 (вісімнадцять) підкласів, до яких можуть відноситись ідентифіковані нами національно-марковані лексичні одиниці з обох мов.

2. The dissertation studies the traditions of nationally marked units fixation in Scottish Gaelic and Scots minority languages dictionaries through British English as the comparison basis. The author's periodisation of the Scottish Gaelic lexicography formation and Scots lexicographic fixation based on the principles of lexical units fixation and the structure of dictionaries has been proposed. For Scottish Gaelic, we have distinguished three periods: the period of 'glossarisation', 'historical', and 'educational' periods; for Scots – four periods have been distinguished: the period of 'glossarisation', 'pre-scientific and dialectological', 'historical', and 'scientific' periods. It is for the first time, the results of the study of the megastructure and macrostructure of the Gaelic and Scots dictionaries has been presented, and their microstructure with the allocation of a priority set of microstructural components and lexicographic parameters of a dictionary entry for a nationally marked lexical unit has been detailed. A list of

twelve mandatory components of the macrostructure of Gaelic and Scots lexicographic editions has been compiled: five (title page, table of contents, introduction or preface, list of basic abbreviations and acronyms, description of the dictionary structure and principles of information organisation) – in the title area, one (the corpus of the dictionary) – in the area of register units, six (information about the language, language map, phonetic commentary, grammatical commentary, 8 special appendices, information about the authors) – in the area of reference apparatus. The presence of 10–12 (ten to twelve) components in the macrostructure of a dictionary edition indicates its completeness, 7–9 (seven to nine) – its moderate truncation, and up to 6 (six) – its truncation. It has been identified that the megastructure of Gaelic dictionaries is characterised by moderate truncation with no dependence between the volume of the dictionary and the number of mandatory components in its megastructure, while the megastructure of Scots dictionaries is characterised by a direct proportional dependence. The list of components for the headword zone has been generalised – 4 (four) components: headword, synchronous identification data, diachronic identification data, and marking; for the definition zone – 5 (five) components: interpretation or translation, syntagmatic data, semantic data, cross-references, and notes (allocated on the principles of linguo- and anthropocentrism, due to the specific purpose of minority language dictionaries). It has been determined that Gaelic dictionaries are characterised by a truncated definition area, usually represented by only 1 permanent component (interpretation or translation), which leads to a partial or complete loss of the national and cultural meaning of the lexical unit. There is no interdependence between the number of components at the microstructural level and the total number of register units. It has been specified that the entries of the Scots dictionaries are characterised by a more complete representation of nationally marked units (hereinafter – NMUs) at the microstructural level which is manifested in a larger number of components for both zones – the headword zone and the definition one. The analysis has also revealed a direct proportional relationship between the number of microstructure components and the total volume of the dictionary. The approaches to the NMUs semantisation have been formulated. It has been established that the NMUs semantisation in both languages has common features which are manifested in the use of one set of approaches but with different priority levels: the method of functional analogue; a combination of transcription and 9 transliteration methods with functional analogue; the method of description and analytical explanation; a combination of methods of functional analogue with description and analytical explanation. Gaelic dictionaries tend to use the functional analogue while Scots ones are more focused on providing a comprehensive description and analytical explanation which in the first case leads to the risk of losing the national component of the NMU as such. It has been determined that the dictionaries of both languages are characterised by the absence of several kinds of NMUs semantisation namely the method of transcription and transliteration, a combination of transcription and transliteration with description and analytical explanation, a combination of transcription and transliteration, functional analogue, with description and analytical explanation. The author's thematic classification of nationally marked units registered in lexicographical sources of Scottish Gaelic and Scots (a total of 6563 uses) has been developed.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Лемещенко-Лагода, В. В. (2019) До проблеми періодизації та систематизації шотландського лексикографічного процесу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 38(2), 104–107.

- 2. Lemeshchenko-Lagoda, V. (2021). Diachronic and synchronic analysis of lexicographic processes of minority languages in Scotland: a contrastive approach. Scientific Journal of Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine. Series 9. Current Trends in Language Development, 21. 76–89. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2021.21.06
- 3. Лемещенко-Лагода, В. (2021). Національно-маркована лексика: проблема визначення та специфіка лексикографічного опрацювання у шотландсько-англійських словниках. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 48, 126–129.
- 4. Lemeshchenko-Lagoda, V. V. (2023). Microstructural Representation of Nationally Marked Units in Scots-English and Gaelic-English Dictionaries. Scientific Journal of Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine. Series 9. Current Trends in Language Development, 26, 55–64. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2023.26.06
- 5. Лемещенко-Лагода, В. В., Рябуха, Т. В. (2019) Лексикографічна фіксація шотландської мови Скотс: від теорії до практики: монографія. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В.
- 6. Lemeshchenko-Lagoda, V. (2021). Main approaches to the classification of Scottish dictionaries (written in Scots and Scottish Gaelic). Мова. Свідомість. Концепт, 11. 38–42.
- 7. Lemeshchenko-Lagoda, V. (2023). Nationally marked vocabulary as a means of national identity preservation and promotion. Knowledge, Education, Law, Management, 5 (57). 23–28. DOI https://doi.org/10.51647/kelm.2023.5.4
- 8. Lemeshchenko-Lagoda, V. (2023). Lexicographic fixation of nationally marked units of minority languages (on the example of electronic dictionaries of Scots and Scottish Gaelic). PNAP, 60 (5). 68–75. DOI: 10.23856/6006
- 9. Лемещенко-Лагода, В. В. (2020). Традиції лексикографічної фіксації національно-маркованих одиниць у шотландсько-англійських словниках. Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві: Матеріали V Міжнародної науково практичної конференції (25–26 вересня 2020 р., м. Мелітополь). 42–47.
- 10. Лемещенко-Лагода, В. В. (2020). Актуальні підходи до лексикографічної репрезентації національно-маркованих одиниць (на прикладі шотландської мови Скотс). Проблеми лінгвістичної семантики: V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (20 листопада 2020 р., м. Рівне). Рівне: РДГУ. 92–94.
- 11. Лемещенко-Лагода, В. В. (2021). Шотландська мовна криза: сучасний статус та проблеми збереження міноритарних мов. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Філологічні науки, міжкультурна комунікація та перекладознавство: досвід і виклики» (23–24 квітня 2021 р., м. Ченстохова, Республіка Польща). 86–89. DOI: 10.30525/978-9934-26-073-5-2-21
- 12. Лемещенко-Лагода, В. В. (2021). Мови на межі зникнення: шотландська гельська. Проблеми викладання іноземних мов у закладах вищої освіти : збірн. наук. матер. І Всеукраїнській наук.-практ. інтернет-конференції (20 травня 2021 р., м. Мелітополь). 33–36.
- 13. Лемещенко-Лагода, В. В. (2021). Методологічні підходи до тлумачення національно-маркованих одиниць у словниках міноритарних мов 13 (на прикладі шотландської мови Скотс). Філософія мови та нові тенденції в перекладознавстві й лінгвістиці: збірник матеріалів ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції (2 квітня 2021 р., м. Київ), 2(1). 121–125.
- 14. Лемещенко-Лагода, В. В. (2021). Використання корпусу SCOTS для вивчення національно-маркованих одиниць. ІІІ Міжнародна науково-прикладна інтернет-конференція “Корпусна лінгвістика в науці та освіті”: Програма і матеріали ІІІ Міжнар. наук.-прикл. інтернет-конференції (03 грудня 2021 р., м. Київ). 19–20.
- 15. Лемещенко-Лагода, В. В. (2021). Слова-реалії як один із різновидів національно-маркованої лексики. Світ мови – світ у мові: матеріали VI Міжнародної наукової конференції (29 жовтня 2021 р., м. Київ). Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. 79–81

- 16. Лемещенко-Лагода, В. В. (2022). Лексикографія та національна ідентичність: досвід Шотландії. Digitales Lernen und Lehren im Kontext der wissenschaftlichen Redlichkeit in der Mehrsprachigkeit : матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (2–3 грудня 2022 р). 92–95.
- 17. Лемещенко-Лагода, В. В. (2023). Основні принципи фіксації національно-маркованих одиниць у словниках міноритарних мов Шотландії. Навчання і викладання у багатомовному світі у цифровому форматі. Digitales Lernen und Lehren in der Mehrsprachigen Welt : матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (1–2 грудня 2023 р., м. Київ). Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. 112–115.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0120U101670

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Леміш Наталія Євгенівна

2. Nataliia Y. Lemish

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.17

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5321-4705

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=F4s7okoAAAAJ&hl=ru

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Каліберда Оксана Олександрівна

2. Oksana O. Kaliberda

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3918-8317

Додаткова інформація: https://scholar.google.com/citations?user=CY17LBEAAAAJ&hl=uk

Повне найменування юридичної особи: Бердянський державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125220

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 71100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Карпіловська Євгенія Анатоліївна

2. Yevheniia A. Karpilovska

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1921-9021

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=xzW3uCEAAAAJ&hl=uk&oi=ao; https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57205558113

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравцова Юлія Валентинівна

2. Yuliia V. Kravtsova

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9848-4909

Додаткова інформація: https://scholar.google.com/citations?user=0cFvswEAAAAJ&hl=ru

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Давиденко Вікторія Іванівна
2. Viktoriia I. Davydenko

Кваліфікація: к. філол. н., доцент, 10.02.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3498-5138

Додаткова інформація: https://scholar.google.com/citations?user=CzmaIqwAAAAJ&hl=uk

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Матвєєва Світлана Анатоліївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Матвєєва Світлана Анатоліївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Кліваденко Наталія Іванівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна